

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Kuusamon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista. Oppivelvollisuuslakiin ehdotetut muutokset ovat pääosin kannatettavia, mutta vaatisivat joitain täsmennyksiä, jotta ne toimivat käytännön työssä.

Nuorten työpajatoiminta

Kuusamon kaupunki pitää hyvänä sitä, että oppivelvollisuuden suorittaminen mahdollistettaisiin tietyissä tilanteissa myös nuorten työpajatoiminnassa. Epäilyksiä kuitenkin herättää se, että työpajatoiminta määriteltäisiin vain väliaikaiseksi ratkaisuksi ennen opiskelupaikan osoittamista. Lakimuutoksen myötä työpajoilla voisi olla vain kaksi kuukautta, joka ei jokaisen nuoren kohdalla ole välttämättä riittävän pitkä aika. Osa oppivelvollisista nuorista voisi hyötyä pidemmästä työpajatoimintajaksoista, sillä kaikki nuoret eivät pysty erilaisista terveydellisistä tai mielen hyvinvointiin liittyvistä syistä siirtymään vielä kahden kuukauden jälkeen oppilaitoksen opiskelijaksi. Lisäksi käytännön ohjaustyö on ajoittain hidasta, jolloin ilman koulupaikkaa olevat oppivelvolliset eivät tosiasiaassa ehtisi olla työpajassa tuota kokonaista kahta kuukautta. Siirtymät oppilaitosten ja työpajojen välillä pitäisi olla saumattomia ja suunniteltuja,

jotta tämä voisi toteutua käytännössä. Joka tapauksessa olisi tämä parempi vaihtoehto sille, että nuori odottaisi koulutuksen aloittamista kahden kuukauden ajan kotonaan kiinnittymättä mihinkään. Lakiesitys on hyvä avaus nuorten työpajatoiminnan kehittämiseksi. Kuusamon kaupunki pitää tärkeänä, että asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu säilyy myös työpajatoiminnan ajan asuinkunnalla. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena olisi työpajatoimintajakson jälkeen saada opiskelupaikka oppilaitoksesta. On myös tärkeä huomata, että lakiesityksen mukaan työpajatoiminnan ajalta nuori ei saisi opintososiaalisia etuuksia, mutta palaisi edun piiriin siirryttyään taas oppilaitoksen opiskelijaksi. Esityksessä todetaan, että ilman opiskelupaikkaa olevat eronneeksi katsotut

oppivelvolliset ovat todennäköisesti opiskelijoita, jotka eivät ole kiinnittyneet kouluun ja joilla ei todennäköisimmin ole ollut tarkoitus osallistua opetukseen.

Esityksessä esitetään oletus, että olisi epätodennäköistä, että valtaosa heistä ei kiinnittyisi myöskään nuorten työpajatoimintaan. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole, sillä työpajatoiminta voi erilaista syitten takia olla nuorelle parempi vaihtoehto kuin koulussa opiskelu. Olisi tärkeää, että nuorille olisi olemassa koulun lisäksi jokin vaihtoehto, jota tarjota nuorille eronneeksi katsomisen jälkeen. Tällä voidaan ehkäistä näiden nuorten syrjäytymistä.

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetään asuinkunnan velvollisuudesta opiskelupaikan soittamiseen. Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Tähän olisi hyvä lisäys se, että kunta voisi osoittaa opiskelijan myös aikuisten perusopetukseen. Tämä parantaisi niiden myöhään maahan tulleiden oppivelvollisten asemaa, joiden kielitaito ei vielä riitä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittamiseen.

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Esityksessä tehty täsmennys koskemaan koulutuksen maksuttomuutta, kun opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärä, on selkeä. Se poistaa tulkinnanvaraisuutta asiaa koskien. Muutoksen myötä ei olisi enää epäselvyyttä siitä, että myös kaksoistutkinto voidaan suorittaa maksutta. Tämä parantaa oppivelvollisten asemaa ja edistää yhdenvertaisuutta.

Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Myös esitetyt muutokset koskien majoitus- ja matkakorvauksia ovat hyviä, ja ne edistävät yhdenvertaisuutta sekä ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Muutoksen myötä oppivelvollisen oikeus majoituskorvaukseen määräytyisi sen perusteella, kuinka kaukana on lähin sellainen ammatillinen oppilaitos, jossa järjestetään koulutusta oppivelvollisen suorittamaan tutkintoon. Voimassa olevassa laissa laskentaperuste on ollut lähimpään monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen. Lain tulee mahdollistaa se, että kaikilla nuorilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella alaa omien yksilöllisten taipumusten ja osaamistarpeiden mukaisesti kotikunnasta riippumatta. Kustannusten näkökulmasta tällä muutoksella olisi esityksen mukaan vähäiset vaikutukset kuntatalouteen.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Esityksessä todetaan, että tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia olisi tarpeen muuttaa siten, että siinä säädettäisiin oppivelvollisten ensisijaisuudesta opiskeluun ottamisessa. Tällä hetkellä koulutukseen voivat tulla valituksi muut kuin oppivelvolliset hakijat, jolloin oppivelvolliset jäävät ilman koulutuspaikkaa. Esitettyä muutosta lakiin perustellaan sillä, että tällä hetkellä, kun oppivelvollinen nuori jää ilman koulupaikkaa, voi hän joutua odottamaan jopa kaksi kuukautta, ennen kuin asuinkunta osoittaa hänelle koulupaikan. Tällöin osoitettu koulupaikka on Kuusamossa useimmiten tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, johon oppivelvollinen nuori olisi voinut siirtyä alun perin nopeammin ilman odotusaikaa. Tästä näkökulmasta muutos olisi hyvä, sillä tällöin oppivelvollinen siirtyisi viiveettä eteenpäin koulutuspolullaan. Toisaalta muutos voi asettaa nuoria eriarvoiseen asemaan. Myös Kuusamossa on paljon täysi-ikäisiä toisen asteen koulutusta vaille olevia nuoria, jotka hyötyisivät tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ennen tutkintokoulutukseen opiskelijaksi siirtymistä. On myös nuoria, jotka eivät heikon suomen kielen vuoksi tule vielä valituksi toisen asteen tutkintokoulutuksiin. Myös heidät pitäisi huomioida laissa.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (532/2017) 39 § ja lukiolaissa (714/2018) 22 §, ei kummassakaan ole tällä hetkellä säännöstä siitä, että oppivelvolliset olisivat ensisijaisia opiskelijavalinnoissa. Esityksessä lakeja muutettaisiin niin, että oppivelvolliset hakijat asetettaisiin etusijalle sekä opiskelijoiden valintaperusteissa ammatillisessa koulutuksessa että opiskelijaksi ottamisen perusteissa lukiokoulutuksessa. Tällöin varmistettaisiin se, että koko ikäluokka saisi aidosti koulutuspaikan. Näin nuoret siirtyisivät joustavammin ja nopeammin koulutusasteelta toiselle. Tämä myös edistäisi nuorten työllistymistä ja jatko

opintoihin siirtymistä. Muutokset myös vähentäisivät osoitettavien oppivelvollisten määrää asuinkunnassa, vähentäisi opinto-ohjaajilta tarvittavan ohjauksen määrää ja auttaisi koulutuksen järjestäjiä ennakoimaan koulutuspaikkojen tarvetta. Kaikkinensa vaikutukset kuntiin olisivat myönteisiä.

Toisaalta lakimuutos voisi asettaa ilman toisen asteen koulutusta olevat nuoret eriarvoiseen asemaan. Jos esimerkiksi nuori valmistuu perusopetuksesta täytettyään 18 vuotta, on hän toiselle asteelle hakiessaan heikommassa asiassa kuin alle 18-vuotiaat oppivelvolliset nuoret. Hänellä voi olla paljon kapeammat mahdollisuudet valita mieleisensä toisen asteen koulutus, jos opiskelupaikat on täytetty ensin oppivelvollisilla nuorilla. Kävisikö niin, että täysi-ikäiset nuoret valitsivat alansa lopulta niistä koulutuksista, joissa opiskelupaikkoja on jäänyt jäljelle? Lisäksi muutoksen myötä heikommassa asemassa olisivat opiskelijat, jotka täyttävät 18-vuotta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana.

Koski-Heikkinen Anne
Kuusamon kaupunki - Kasvatus- ja sivistystoimiala